

JAAMACADDA GÖTEBORG
KULLIYADDA AFAFKA IYO SUUGAANTA
P.O.BOX 200 • 405 30 GÖTEBORG • ISWIIDHAN

AASAASKA
QORISTA WACAN
AMA
ORTOGARAAFIGA
AFKA
SOOMAALIGA

Morgan Nilsson

28.04.2022

Tusmo

Tusmo.....	1	§ 4. Shaqallada dhaadheer	14
Förkortningar	3	1.1 Dibkabe-tusmeedyada -	
§ 1. Farta iyo Alifba'da.....	4	kan/-tan.....	14
1.1 Hamsa	4	1.2 Dibkabaha joogtada.....	14
§ 2. Xarfaha	5	1.3 <aay>, <eey>, <ooy>.....	14
2.1 <a> ama <i>/<u>	5	1.4 <aaw>, <oow>	15
2.2 <ay> ama <ey>.....	5	§ 5. Shibbanayaasha xoogga leh	
2.3 <a> ama <e>	6	16
2.4 <a> ama <o>	7	5.1 -bb-	16
2.5 <a>/<o>/<i> ama <>	7	5.2 -dd-	16
2.6 <d> ama <t>	7	5.3 -gg-	18
2.7 <dh> ama <r>.....	8	5.4 -ll-.....	18
2.8 <k> ama <g>.....	8	5.5 -mm-.....	19
2.9 <kh> ama <q>	8	5.6 -nn-	19
2.10 <m> ama <n>	9	5.7 -rr-.....	21
2.11 Äldre lånord.....	10	§ 6. Hal Eray ama Laba.....	22
2.12 Nyare lånord	10	6.1 Sammansatta substantiv	
2.13 Magacyada		och verb	22
waddammada iyo afafka		6.2 Reduplikation i	
.....	11	substantiv	23
2.14 Magacyada		6.3 Falkaaliyayaasha	24
magaalooyinka	11	6.4 Dhammaadyada	
2.15 Magacyada bilaha	11	magacyada	24
2.16 Magacyada qofafka.....	11	6.5 Sifooyinka.....	24
§ 3. Xarfaha Waaweyn	12		

6.6	Qaabka wadarta ah ee sifooyinka	24
6.7	Magacuyaalka 'la'	25
6.8	Magacuyaallada layeelaha ah.....	25
6.9	Horyaalayaasha	26
6.10	Qurubbada	26
6.11	Konjunktionser	27
§ 7.	Iskudhafanayaasha.....	28
§ 8.	Astaamaynta qoraalka	29
8.1	Joogsiga.....	29
8.2	Labadhibcoodka	29
8.3	Hakadka.....	29
8.4	Mellanslag	30
8.4	Citat och anföring.....	30
§ 9.	Soo gaabinta erayada	31
§ 10.	Tirooyinka	32
§ 11.	Sarfe	33

Förkortningar

KOORBUSYADA

D4, *D4 = qaybta *Buugaag Dugsiyeed* ee koorbuska *Korp* ee Jaamacadda Göteborg.

H4, *H4 = koorbuska *HaBiT Somali Web Corpus* ee Jaamacadaha Brno¹, Addis-Ababa, Trondheim iyo Oslo.

K4, *K4 = koorbuska *Korp* ee Jaamacadda Göteborg.

– Siffran anger antal träffar per miljon token.

– Stjärnan anger att sökningén även omfattar ordet med alla olika ändelser.

BUUGAAGTA NAXWAHA

GA73 = Guddiga. 1973. Aasaaska naxwaha af Soomaaliga...

MP99 = Abdalla Omar Mansur & Annarita Puglielli. 1999. *Barashada naxwaha af Soomaaliga*. London: Haan Associates.

QAAMUUSYADA

QI93 = Zorc

QR12 = Alejnikov

QS04 = Qaamuus

QS08 = Khaalid Cali-Guul-Warsame. 2008. *Qaamuuska Af Soomaaliga, Koobaha Af Soomaaliga*. Dragør & Nairobi.

QS12 = Annarita Puglielli & Cabdalla Cumar Mansuur (tif.). 2012. *Qaamuuska af-soomaaliga*. Roma: Roma TrE-Press.

QS13 = Adan Xasan Adan (tif.). 2013. *Soo Maal, Qaamuus Afsoomaali*. Jabuuti: Machadka Afafka ee Jabuuti (ILD) & Naadiga Qalinleyda iyo Hal'abuurka Soomaaliyeed (SSPEN).

QS76 = Yaasiin C. Keenadiid. 1976. *Qaamuuska af-soomaaliga*. Muqdisho: Wasaaradda Hiddaha iyo Tacliinta Sare & Akademiyaha Dhaqanka.

¹ Brno [bárno] waa magaalada labaad ee Jamhuuriyadda Jeeg (Czech Republic).

§ 1. Farta iyo Alifba'da

Bokstävernans ordningsföljd i alfabetet.

Sortering av ord i listor och ordböcker.

Numrering med bokstäver.

1.1 Hamsa

< ' > waa xaraf. Codkani waa shibbane. Tusaale ahaan:

da' (da'da), faa'iido, go' (go'a), go'aan, gu' (guga), hay'ad, lo' (lo'da),
mas'uuliyad, ri' (rida)

da,da, hay,ad

dáda

faaiido, goaan

Variation (olika stilvärde)

le'eg
qur'aan

leeg
quraan

(ama la eg)

Modern stavning

si
rida

Ålderdomlig stavning

si'
ri'da

Skillnader mellan böjningsformer

ri'	rida	riyo	riyaha
lo'	lo'da		
gu'	guga (gu'ga)		
go'	go'a		

§ 2. Xarfaha

2.1 <a> ama <i>/<u>

I substantiv med bestämd form på **-aha** skriver man vanligtvis **-uhu** som subjektsform och **-ihii(s)** som demonstrativ och possessiv form.

aabbaha, aabbuhu, aabbihis

Däremot är **-aheed** och **-ahood** vanligare än **-eheed** och **-ohood**.

aabbaheed, aabbahood

I en del verb övergår **-a-** till **-e-** när det finns ett **-i-** i den följande stavelsen.

galaa, galayaa geli doonaa, gelid -da, geliyaa, gelinayaa
dhacaa, dhacayaa dhici doonaa, dhicid -da

2.2 <ay> ama <ey>

i nästan alla ord är <ay> vanligare:

ay (hon | she)

i några få ord är <ey> vanligare:

ey (hund | dog), weyn, Hargeysa, weydiin...

I feminina substantiv som slutar med **-ley** är stavning med **-lay** mindre vanlig.

beeraley ^{H3,1} beeralay ^{H2,4}
galley, galleyda ^{H0,7} gallay, gallayda ^{H0,2}

Detsamma gäller substantiv som är bildade med ändelsen **-ey**.

haweeney ^{H28} haweenay ^{H19}

Däremot är det vanligast att skriva <ay> i orden:

eray ^{H16} erey ^{H9}
arday ^{H91} ardey ^{H10}

FG!! i vissa dialekter uttals [ee] då standardspråket har <ay>/<ey>.

weyn	ween
ahayd	aheed
lahayn	laheen
shaqaynayaan	shaqeenayaan

2.3 <a> ama <e>

I ordformer som slutar på **-e** uttalas ofta [a] när ytterligare något ord följer, men i skrift bevarar man som regel **-e**.

fure weyn, aabbe wanaagsan

Framför grammatiska ändelser ändras däremot stavningne till <a>

fure, furaha, furayaal, aabbe, aabbaha, aabbayaal

I sammansatta ord förekommer både <e> och <a>.

Ord som slutar på **-e** brukar inte skrivas med **-a** före partiklarna **-na**, **-ba**, **-se**.

kalena ^{H272}	kalana ^{H95}
horeba ^{H43}	horaba ^{H7}

Sifo-faleedyada

-an/-san: deggan, jaban, samaysan

Vanligare:

dadaal^{H75}

deris

deked

saddex

weji

Mindre vanligt:

dedaal^{H19}

daris

dekad, dakad

seddax

waji

2.4 <a> ama <o>

I ordformer som slutar på **-o** uttalas ofta [a] när ytterligare något ord följer, men i skrift bevarar man som regel **-o**.

magaal**o** weyn, bisad**o** yaryar

Framför grammatiska ändelser ändras däremot stavningne till <a>.

magaal**o**, magaal**a**da, fur**a**yaal, aab**b**e, aab**b**a**a**ha, aab**b**a**y**aal

I sammansatta ord förekommer både <o> och <a>.

magaal a madax ama magaal o madax	biy a dhac ama biy o dhac
magaal a -madax ama magaal o -madax	biy a -dhac ama biy o -dhac
magaal a madax ama magaal o madax	biy a dhac ama biy o dhac

Vanligare:

gob**o**l

Mindre vanligt:

gob**a**l

2.5 <a>/<o>/<i> ama < >

habar, habro

ilig ilko *-k *-t *-m *-j ilk-o ilig

afraad / afaraad
tobnaad / tobanaad,

boqolaad/boqlaad

2.6 <d> ama <t>

Traditionellt används <t> bara direkt före en vokal, annars används <d>

FG!!

buskud

2.7 <dh> ama <r>

wuu haraa wuu had**h**aa [haɖa:]
way hartaa way had**h**aa [hadɖa:]

wuu jiraa wuu *jid**h**aa
way jir**r**taa way jid**h**aa (lahjad)

weertaa / weertan weedhan
weeraan weedhahan
 hadhuudhkan
xildhibaan
dhib
gabadh/gabar gabdho *gabro

2.8 <k> ama <g>

tagsi

ej <k> sist i ord eller före konsonant

ilig ilko ilk-o ilig
bukaa, bugtaa, bugnaa
arkaa, aragtaa, aragnaa

FG!!

Oktoobar

Ogtoobar

2.9 <kh> ama <q>

akhri *D 1788 *H 238

khudrad *D 174 *H 5

khudaar *D 119 *H 7

aqri *D 0 *H 97

qudrad *D 0,8 *H 0,6

qudaar *D 9 *H 5

waqti *D 593 *H 368

wakhti *D 130 *H 319

2.10 <m> ama <n>

Traditionellt används <m> bara direkt före en vokal, annars används <n>

macallin

mucallim

I de allra flesta ord skriver man <m> före , men i gamla texter förekommer <nb> oftare än idag.

cambe

canbe

dambe

danbe

dembi

denbi

FG!!

balan**nb**aalis, baran**nb**aro

atam, garaam, Ibraahim / Ibraahin, Islaam

faham (fahan), fahamtaa/fahantaa

Sist i ljudhärmande (onomatopoetiska) ord

däm 'mörker och kaos'

gam

nam interjektion

nam 'stoppa in'

ham

2.11 Äldre lånord

Man bör ta hänsyn både till bruket (frekvensen i korpusar) och till vad som rekommenderas av ordböckerna.

cashar	cashir
jamhuuriyad	jumhuriyad
khariidad	khariirad
macallin	mucallim
milyan ^{H 114, (QS12)}	malyuun ^{H 5, QS76, QS12}
	malyan ^{H 5, (QS76), (QS12)}
diyaarad ^{H 55}	dayuurad ^{H 2}
	dayaarad ^{H 1}

2.12 Nyare lånord

Man bör ta hänsyn både till bruket (frekvensen i korpusar) och till ordens form i de språk som orden lånats från.

federaal ^{*H 421}	fadaraal ^{*H 10}
dokumenti ^{*H 2,7}	dukumiinti ^{*H 2,9} dokumenti ^{*H 1,8}
	dukuminti ^{*H 1,4} dukumanti ^{*H 1,4}

dukumiinti.*	235	22%
dokumenti.*	216	20%
dukumanti.*	145	13%
dukuminti.*	114	10%
dhukuminti.*	111	10%
dhukumanti.*	97	9%
dokuminti.*	89	8%
dokumanti.*	36	3%
dukumeenti.*	31	3%
	14	1%

2.13 Magacyada waddammada iyo afafka

Vanligast:

Soomaaliya

Ereteriya ^{H4}

Eriteriya ^{H1}

Keenya ^{D38, K5, H4}

Iswiidhan

af Iswiidhish

Mindre vanligt:

Somaliya, Somalia

Eratariya ^{H0,6}

Kiinya ^{D11, K6, H11}

Sweden, Iswedhan

af **sweedhish**, af Iswedhish

2.14 Magacyada magaaloooyinka

Muqdisho

2.15 Magacyada bilaha

Sebteembar

Oktoobar

Nofeembar

Diseembar

2.16 Magacyada qofafka

Internationella former bör undvikas i somalisk text, men idag är det en tydligt tendens att allt fler väljer att skriva sitt eget namn med internationell stavning även då de skriver på somliska.

Axmed, Xasan, Maxamed

Cabdi, Cali,

Cusmaan / Cismaan

Jaamac

Faadumo / Faaduma

Faarax

Ahmed, Hassan, Mohamed

Abdi, Ali

Osman / Usman

Jama

Fadumo / Faduma

Farah

§ 3. Xarfaha Waaweyn

används

- i början av en mening
- i början av namn på
personer, t.ex. Sahra
städer, t.ex. Muqdisho
länder, t.ex. Itoobiya
berg, t.ex. Surad
hav, t.ex. Badweynta Hindiya
floder, t.ex. Jubba, Shabeelle
veckodagar, t.ex. Sabti, Khamiis, Jimce
månader, t.ex. Nofeembar, Diseembar
invånare i länder, t.ex. Soomaali, Ittobiyaan
språk, t.ex. af Soomaali, af Ingiriis
iwm ...

Stor bokstav används inte i vanliga substantiv:

af, luuqad Af, Luuqad

Många, men inte alla, använder stor bokstav i

- årstider,
- väderstreck,
- rubriker

Vissa namn består av flera ord:

Gobolka Banaadir, Badda Cas, Badweynta Hindiya, Bariga Fog, Geeska Afrika

Beskrivande ord framför namn bör inte ha stor bokstav:

webiga Jubba, buurta Surad, afka Soomaaliga

Konjunktioner brukar inte skrivas med stor bokstav:

Wasaaradda Hiddaha iyo Tacliinta Sare

Också enkla prepositioner skrivs gärna med liten bokstav:

u, ku, ka, la

Men i dagens somaliska, särskilt på nyhets sajter, har det blivit väldigt vanligt att skriva alla ord med stor bokstav.

§ 4. Shaqallada dhaadheer

Labanlaabidda shaqalku tilmaamaysaa cod dheer.

1.1 Dibkabe-tusmeedyada -kan/-tan

Både kort och lång vokal förekommer som regionala varianter inom standardspråket. Formerna med kort vokal är statistiskt vanligare.

xilligan (H39) / xilligaan (H13)
arrintan (H92) / arrintaan (H12)

1.2 Dibkabaha joogtada

Verben slutar på **-aa** om satsen **har** (eller **kan ha**) ett subjektspronomen
Verben slutar på **-a** om satsen **inte kan ha** något subjektspronomen

FG!!

faa'iido, faa'iidaa, faa'iideeyaa

luuqad / luqad

aasaas / asaas

Soomaali, Soomaaliya, Soomaaliyeed, af Soomaali/af-Soomaali

1.3 <aay>, <eey>, <ooy>

Att skriva lång vokal + <y> är ovanligt.

Om det kommer en konsonant efter <y> skriver man nästan aldrig lång vokal.

Sist i ord skriver man ganska sällan lång vokal före <y>

Om det kommer en vokal efter <y> skriver man i en del ord och former lång vokal före <y>.

Falalka kooxda 2aad

Ett särskilt viktigt fall är verb med imperativ som slutar på -ee. De skrivs med långt <eey> före vokal, men med kort <ey> eller <ay> före konsonant.

eey + shaqal **sameeeyaa**, **sameeeyay**

ey/ay + shibbane **samayn**, **samaysaa**

samee! sameeya! sameyn / samayn
 sameeyaa sameysaa / samaysaa

De flesta andra ändelser skrivs alltid med kort vokal.

Den progressiva ändelsen <ay>/<ey>

Ändelsen i preteritum <ay>/<ey>

Den possessiva ändelsen <ay>/<ey>

magacayga

magaceeyga

Ändelsen i vokativ <ey>/<ay>/<oy> skrivs oftast med kort vokal, men ibland används även lång vokal, kanske för att spegla ett känslomässigt uttal.

FG!!

<ey> (hund) är vanligast, men även <eey> förekommer.

<ciyaartoy> är vanligare än <ciyaartooy>

<mallaay> är vanligare än <mallay>

1.4 <aaw>, <oow>

Att skriva lång vokal i dessa diftonger...

§ 5. Shibbanayaasha xoogga leh

Labanlaabidda shibbanuhu tilmaamaysaa cod xoog leh.

bara: bb, dd, gg, ll, mm, nn, rr – inga andra

Wadarta jiraalayaasha **LABKA** ah: -bb-, -dd-, -ll-, -mm-, -nn-, -rr-.

Jiraalayaashani waxa aan ku dari karnaa dibkabaha cayiman **-da**.

dagaalka, dagaallo, dagaallada

waddanka, waddammo, waddammada

aqoonyahanka, aqoonyahanno, aqoonyahannada

5.1-bb-

a**abbe**, a**abbo**

k**ubbad**

c**abbir**

LAAKIIN:

l**abo**, l**aba**, l**abada**, l**abadii**

FG!

Mycket vanligare

J**abuuti**

Mindre vanligt

J**abbuuti**

5.2-dd-

Jiraalayaasha dheddiga ah ee ku dhammaada xarafka -d:

- qaabka qodobka leh: kubb**ad(da)**, bar**id(da)**, jaamac**ad(da)**

- qaabka tusmeed: kubb**addan**, kubb**addaas**

- qaabka lahaansheed: kubb**addayda**, kubb**addenna**...

- qaabka weydiimeed: kubb**addee**?

Tusaale ahaan: jamhuuriy**adda**, khariid**adda**, koofiy**adda**...

kub ba d	shaqo
kub ba d+ da	shaqo+ da
kub ba d da	shaq ada
jaamacad	boqortooyo
jaamacad da	boqortooy ada
wasiir ad	waxbarasho
wasiir ad da	waxbarash ada

<u>DHEDDIG</u>	<u>LAB</u>	<u>MAGAC</u>	<u>SIFO</u>
boqor ad	boqor	bad	(badiyaa)
	boqor ro	baddan	badan
boqor ad da	boqor rr ada		
boqor ad o			
boqor ad aha			

Erayo kale

w ad dan [wád:an]	≠	wad an [waðán]
w ad danka		wad an ayaa
ci dd i [cid:i] nagel, klo	≠	ci di [ciði] nãgon
ci dd ida		cid, c id da
ci dd aa, ci dd ii	≠	ci da , ci di i
ci d		ci
m ud do		mud o
in aad/ay m ud do, ma m ud do		in aan/uu mud o , ma mud o
m ud do (wakhti)		
h ad da		
ma ad do		

FG!

Mycket vanligare

mukhaad**da**raad
wey**di**in
xud**du**ud *D16,7 *H123

Mindre vanligt

mukhaad**da**raad
wey**dd**iin
xud**dd**uud *D1,6 *H4,9

5.3-gg-

Jiraalayaasha labka ah ee ku dhammaada xarafka –g:

- qaabka qodobka leh: bu**ugga**
- qaabka tusmeed: bu**uggan**, bu**uggaas**
- qaabka lahaansheed: bu**uggayga**, bu**uggeenna**...
- qaabka weydiimeed: bu**uggee**?

Tusaale ahaan: tu**ugga**, ...

Växling:

fal	sifo
deg aa	deg gan
dheg aa	dheg gan

5.4-ll-

dul innimo < dulin	≠	dull innimo < dulli
gal ay (fal)	≠	gal ley -da (magac)
il aa (xiriiriye)	≠	ill aa (yaab)
shil in -ka (lacag)	≠	shill in -ka (geed)

ballaaran/ballaadhan

dhallin, dhallinyaro

illoobaa, illoowdaa

macallin, macallimad, macallimiin, macallinnimo

yaallaa, taallaa MP99:145

5.5-mm-

dhammaad, dhammaan, dhammeeyaa,

dhammi

immisa

imminka / immika

FG!

Mycket vanligare

Mindre vanligt

aamus *D19,9 *H53,4

maamulaa, maamule

aammus *D3,2 *H1,56

maammulaa, maammule

5.6-nn-

ERAYO MUHIIM AH:

aannu (= annagu)

LAAKIIN: aannu < (in) aan + uu

innaga (qaab dheer)

LAAKIIN: innaga < ina (q. layeele) + ka

afkeenna (af+keenna)

LAAKIIN: afkeenna < afkee? + na

afkiinna (af+kiinna)

LAAKIIN: afkiinna < afkii + na

bannaan

sannad

LAAKIIN: sano

Magacyaallada iyo dhammaadyada: **keenna, teenna, kiinna, tiinna.**

Qaamuusyada:

keenna¹ *mu.bb.1* (**kuweenna, w**) Magacyaal lahaansho oo lab oo tilmaamaya wax innagu (qofka koowaad ee wadarta ah oo kuwa lala hadlayo ay ku jiraan) aynu leennahay. Tus. "Gurigiisa keenna ayaa ka dhow".

keenna² (**-keenna**) *dk.bb.1* Dibkabe lahaansho oo tilmaamaya wax innagu (qofka koowaad ee wadarta ah oo kuwa lala hadlayo ay ku jiraan) aynu leennahay. Tus. "Aan aadno gurigeenna". *ld/keen*³.

Keenna — Waxa ama kan innagu aynnu lee nahay.

QS12

QS76

5. Keenna	Teenna	1° wa.m.m.	<i>kaayaga/taayada</i>	<i>kuwayaga</i>
6. Kayaga	Tayada	1° wa.m.s.	<i>keenna/teenna</i>	<i>kuweenna</i>
7. Kiinna	Tiinna	2° wa.	<i>kiinna/tiinna</i>	<i>kuwiinna</i>
8. Kooda	Tooda	3° wa.	<i>kooda/tooda</i>	<i>kuwooda</i>

GA73:18 MP99:65

	dalkeenna	dalkeena	dhexdiinna	dhexdiina
HaBiT	1 264	4 458	97	109
Korp	369	1 080	96	36
Korp Dugsi	248	115	0	0

Mellan två vokaler:

1 person plural av verb: *cunnay*, *karinnay*, *guursannay*

1° k.	<i>cunay</i>	<i>toosiyay</i>	<i>caddeeyay</i>	<i>dhaqday</i>	<i>qabsaday</i>
2° k.	<i>cuntay</i>	<i>toosisay</i>	<i>caddaysay</i>	<i>dhaqatay</i>	<i>qabsatay</i>
3° k.l.	<i>cunay</i>	<i>toosiyay</i>	<i>caddeeyay</i>	<i>dhaqday</i>	<i>qabsaday</i>
3° k.dh.	<i>cuntay</i>	<i>toosisay</i>	<i>caddaysay</i>	<i>dhaqatay</i>	<i>qabsatay</i>
1° wa.	<i>cunnay</i>	<i>toosinnay</i>	<i>caddaynay</i>	<i>dhaqannay</i>	<i>qabsannay</i>
2° wa.	<i>cunteen</i>	<i>toosiseen</i>	<i>caddayseen</i>	<i>dhaqateen</i>	<i>qabsateen</i>
3° wa.	<i>cuneen</i>	<i>toosiyeen</i>	<i>caddeeyeen</i>	<i>dhaqdeen</i>	<i>qabsadeen</i>

M&P 1999, b. 135

1 person plural av subjektspronomen:

annága = aannu (<i>we</i>)	≠	aanu < aan + uu (<i>he not</i>)
innága (<i>we</i>)	≠	inagá < ina + ka (<i>from us</i>)

Xiriiriyaha -na

Fasalkii shanaad waxa aad ku soo baratay habdhiska neefsashada aadamaha iyo habdhiska neefsashada kalluunka. Fasalkanna waxa aad ku baran doontaa qaybaha habdhiska dheefshiidka aadamaha iyo ka shimbiraha.

Dibkabaha -nimo

shaqal + -nimo:	saaxiibt innimo , macall innimo , gees innimo
shibbane + -nimo:	mid nnimo

Falka -nahay

baah**nn**ahay = baahan nahay
baah**n**ahay < baahan+ahay

FG!

Mycket vanligare

ay**nu**
i**na**

Mindre vanligt

ay**nnu**
i**na**

5.7-rr-

ar**rin**

car**ruur**

hor**reeyaa**, ugu hor**rrayntii**

sa**rreeyaa**

bari -ga = öst

beri -ga = dag, tid, gång, tillfälle

berri -ga = fastland, inland

berri -da = morgondag, i morgon

§ 6. Hal Eray ama Laba

6.1 Sammansatta substantiv och verb

De flesta böcker rekommenderar att man skriver som ett ord.

muuqaaldhuleedka, warmurtiyeedka, habdhismeedka

martiqaadaa, qabanqaabisaa

waxbarashada

För att underlätta läsningen kan bindestreck eventuellt användas.

muuqaal-dhuleedka, war-murtiyeedka, hab-dhismeedka

marti-qaadaa, qaban-qaabisaa

Men i det allmänna bruket är det vid många ord vanligare att skriva som två ord, så här måste man vara ganska tolerant.

muuqaal dhuleedka, war murtiyeedka, hab dhismeedka

marti qaadaa, qaban qaabisaa

I sammansättningar där två vokaler skulle stöta samman och i substantiv som innehåller en preposition finns en starkare tendens att använda bindestreck.

magac-u-yaal, sare-u-qaadista, wasiir-ku-xigeenka

waayo aragnimo *H16

waayo-aragnimo *H9,3

waaya aragnimo *H3,7

waaya-aragnimo *H2,2

waayoaragnimo *H0,36

waayaaragnimo *H0,13

waaya'aragnimo *H0,10

waayo'aragnimo *H0,01

biyo mareen ^{H120}

biyo-mareen ^{H45}

biyomareen ^{H12}

biya mareen ^{H4}

biyamareen ^{H4}

6.1.1 Afafka

Särskrivning eller bindestreck är vanligast, sammanskrivning mindre vanlig. Orsaken är att den stora bokstaven hör mera samman med *Soomaali* än med *af*.

af Soomaali (afka Soomaaliga, af Soomaaliga)

af-Soomaali (af-Soomaaliga)

Afsoomaali (Afsoomaaliga)

afSoomaali (afSoomaaliga)

6.2 Reduplikation i substantiv

Man skriver ihop för att bilda ett nytt ord

kalkaaliso

kal-kaaliso

Om ordet bara upprepas med sin vanliga betydelse skrivs två ord eller bindestreck.

laba laba

laba-laba

afar afar

afar-afar

koox koox

koox-koox

Laakiin:

degdeg

Waa hal eray.

(**D**eg oo keliya waa eray, laakiin micnihiisa waa mid ka duwan.)

6.3 Falkaaliyayaasha

Fal-madaxeedka iyo falkaaliyuhu waa laba eray.

faa'iidi doono

faa'iidoono

qaadan jireen

qaadanjireen

6.4 Dhammaadyada magacyada

Skriv alltid ihop substantiv med olika ändelser.

Bestämd artikel

Plural

waxyaabo

wax yaabo

Possessiv ändelse

Demonstrativ ändelse

Även om substantivet är ett lånord.

e-maylkayga (?)

e-mail kayga

6.5 Sifooyinka

Adjektiv skrivs inte ihop med substantiv.

wax walba

waxwalba

6.6 Qaabka wadarta ah ee sifooyinka

Qaab-wadareedka sifadu waa hal eray.

yaryar (horgale + sifo)

yar yar / yar-yar

waaweyn

waa weyn / waa-weyn

dhaadheer

dheer dheer / dheer-dheer / dhaa-dheer

gaagaaban, wanwanaagsan

Laakiin:

Kani waa weyn yahay. (waa = qurub-weereed)

6.7 Magacuyaalka 'la'

Subjektspronomenet **la** skrivs bara ihop med efterföljande objektspronomen (**lagu¹**, **lana**), prepositioner (**loo**, **lagu²**, **laga**, **lala**) och huvudsatsens negation (**lama**).

lagu¹	< la + ku	(magacuyaal yeele + magacuyaal layeele)
lagu²	< la + ku	(magacuyaal yeele + horyaale)
laga	< la + ka	(magacuyaal yeele + horyaale)
loo	< la + u	(magacuyaal yeele + horyaale)

Särskivas oftast med **i**, **ina**, **idin** och **is**.

la i	(ama lay)
la ina	(ama layna)
la idin	(ama laydin)
la is	(ama lays)

Särskrivs framför alla andra ord, t.ex. verb, riktningspartiklar och positionspartiklar.

la yiraahdo

6.8 Magacuyaallada layeelaha ah

Objektspronomen (**is**, **i**, **ku**, **na**, **ina**, **idin**) skrivs alltid ihop med subjektspronomenet **la**, med prepositionerna (**u**, **ku**, **ka**, **la**) samt med negationen **ma**.

i sii
ii sheeg

isii
iisheeg

6.9 Horyaalayaasha

Prepositioner skrivs inte ihop med adjektiv och verb

ka badan	kabadan
ka mid	kamid
ka tirsan	katirsan
u sheeg	usheeg
ku sugnaa	kusugnaa

Två prepositioner skrivs alltid ihop till ett ord.

Duqsi ayaa ninka wejiga **uga** istaagey. (< u+ka)

Däremot skrivs prepositionerna ihop med SUBSTANTIV för att bilda ett nytt ord.

lataliye

6.10 Qurubbada

QURUB-JIHEEDYADA (**soo, sii, wada, kala**) skrivs inte hop med verb, adjektiv, pronomen eller prepositioner.

ka soo, ka sii	kasoo, kasii
ku soo, ku sii	kusoo, kusii
la soo, la sii	lasoo, lasii
u soo, u sii	usoo, usii
kala duwan	kaladuwan
Way wada hadlayaan.	
soo socda, soo socota	

QURUB-WEYDIMEEDKA **ma?** skrivs inte ihop med andra ord.

Ma noo sheegi kartaa sababta...?

QURUB-DIIDMEEDKA **ma** skrivs ihop med det obestämda subjektpronomenet (**la**), med alla korta objektspronomen (**is, i, ku, na, ina, idin**), med prepositionerna (**u, ku, ka, la**) och olika kombinationer av pronomen och prepositioner (t.a. **ii, noo, ugu...**)

Nooma sheegi karaan sababta.

QURUB-DIIDMEEDKA **aan** skrivs ihop med de korta subjektformerna av de personliga pronomenen (**aan, aad, uu, ay, aannu, aynu, aydin**), men inte med det obestämda subjektpronomenet (**la**).

aanan	< aan + aan				
aanad	< aan + aad	ama	aadan	< aad + aan	
aanu	< aan + uu	ama	uusan	< uu + aan	
aanay	< aan + ay	ama	aysan	< ay + aan	

Däremot skriver man ihop alla partiklar i **SAMMANSATTA SUBSTANTIV**.

wadajir, wadahaadalka, kaladuwanaanta, kalasaarista, soosaarista, soosocodka, siidaynta/siideynta...

manoole, manoolaha

FG!

ka mid ah

lagala < la + ka + la magacuyaal + horyaale + horyaale
la kala magacuyaal + qurub-jiheed

Waddooyinka waxaa **lagala** kulmi karaa dhibaatooyin farabadan (DBI)

Iskaander waxa uu doonayey in **la kala** sooco lafihii isku qasnaa. (DSM)

6.11 Konjunktioner

Konjunktionerna **-na** och **-se** skrivs ihop med föregående ord.

Noocce ayaa xoolaha ugu tiro badan? **Waana** immisa?

hase yeesh ee < ha+se yeesho+ee

hase ahaatee < ha+se ahaato+ee

Xiriiriyaha 'in' + magacuyaal yeele / qurub-diidmeedka 'aan'

in aan ^{D497 H306}	ama	inaan ^{D150 H452}
in uu ^{D995 H982}	ama	inuu ^{D562 H1975}

§ 7. Iskudhafanayaasha

Iskudhafanayaasha WAAJIBKA ah, tusaale ahaan:

laga < la+ka
inoo < ina+u

lagu man+dig
kula dig+med

with: kula, ila, idinla, isla

Iskudhafanayaasha IKHTIYAARKA ah, tusaale ahaan:

waxaan / waxa aan
wuxuu / waxa uu

Waxa(a) + xiriiriyaha -na

waxayna	< waxa ay -na	= waxaanay	< waxaa -na ay
wuxuuna	< waxa uu -na	= waxaanu	< waxaa -na uu
waxaanna	< waxa aan -na	= waxaan	< waxaa -na aan
waxaadna	< waxa aad -na	= waxaanad	< waxaa -na aad

Iskudhafane ma aha:

ka mid **ah**

ka mida

§ 8. Astaamaynta qoraalka

8.1 Joogsiga

Efter en normal mening bör man sätta punkt och börja en ny mening med stor bokstav. Normalt sett ska det bara finnas en satspartikel (**waxa(a)**, **ayaa**, **baa**, **waa**, **ma**, **ha**) i varje mening. Om det finns två ska man överväga att dela på meningen genom att sätta punkt, eller åtminstone kommatecken.

Undantag finns: **ayaa + waxa(a)** förekommer ibland tillsammans. I meningar med samordnande konjunktion (**maadaama**, **waayo**, **-na**, **-se**) kan det finnas en satspartikel i varje sats.

Oftast passar det bättre med kommatecken än punkt före konjunktionen **-na**.

Bedka dhulka Geeska Afrika waa 2,2 milyan oo km ² waxaana ku nool in ka badan 130 milyan oo qof.	Bedka dhulka Geeska Afrika waa 2,2 milyan oo km ² . Waxaana ku nool in ka badan 130 milyan oo qof.
---	---

8.2 Labadhibcoodka

Används ofta före en förklaring eller en precisering.

Casharka 1aad: Karinta

8.3 Hakadka

8.3.1 Matematik

Decimaler avskiljs oftast med kommatecken i svenska, och med punkt i engelskan. Båda systemen är ungefär lika utbredda i olika språk. I somaliskan förekommer också båda systemen. Det viktigaste är att vara konsekvent och inte blanda systemen.

2,2 milyan ama 2.2 milyan

8.4 Mellanslag

Mellan ord

7 sm = totdobo sentimitir

Efter de flesta skiljetecken. Men **inte** före.

, . ! ? : ;

“Dubbla” skiljetecken (står både före och efter ett eller flera ord)

- mellanslag före det första och efter det andra

xxx (xxx xxx) xxx

xxx [xxx xxx] xxx

xxx "xxx xxx" xxx

8.4 Citat och anföring

“Waxay dhahaan ‘ka joojiya’.”	(af Ingiriis)
«Waxay dhahaan ‘ka joojiya’.»	(af Talyaani)
« Waxay dhahaan ‘ka joojiya’. »	(af Faransiis)
”Waxay dhahaan ’ka joojiya’.”	(af Iswiidhish)
„Waxay dhahaan ,ka joojiya‘.“	(af Jarmal)

§ 9. Soo gaabinta erayada

1aad	koowaad
2aad	labaad
3aad	saddexaad

Skrivsättet **1aad** är vanligast i dagens somaliska. Andra skrivsätt är sannolikt inspirerade av engelskan (**1^{aad}** som engelskans 1st) och italienskan (**1d, 1^d** som italienskans 1o, 1a eller 1°, 1^a för *primo, prima*).

iwm	iyo wax la mid ah	
iwm.	iyo wixii la mid ah Q76	
kd.	ku wad (sii wad, iyo wax kale) Q76	?????????
km	kiiloomitir	
m	mitir	
sm	sentimitir	
tif.	tifaftire	

§ 10. Tirooyinka

10.1 Streck mellan siffor (min ... ilaa)

gärna ett längre streck

26–27 26-27

10.2 Taariikhyada

26.9.2020

26 Sebteembar 2020 ama 26kii Sebteembar 2020 ama 26dii Sebteembar 2020

26–27.9.2020

Typiskt för Sverige, Polen: 2020-09-26

Typiskt för Filand, Norge: 26.9.2020

Typiskt för USA: 9/26/2020

Lixdii waa hal eray, ma aha laba eray:

6dii Abriil **1981kii**

6 dii Abriil **1981 kii**

6-dii Abriil **1981-kii**

1960meeyadii

§ 11. Sarfe

Yeele

Dhammaadka -u

Magacaygu waa Cumar.

Magacayga waa Cumar.